

Umumi Maden Durumu

Türkiye Madenciliğinin 1948 Bilançosu

Maden şirketleri 1948 yılı kazançları Maden İşletmecilik tarihinde en yüksek mertebeye erişmiştir. Bazı maden fiatları şimdiye kadar kaydedilmemiş derecede yüksektir. Bu yüzden maden işletmesine karşı alâka bugün her zamankinden fazladır. Amerika'nın geniş mikyasta silâhlanma ve stok toplama programları gelecek birkaç yıl içinde stratejik ve kritik metallere muazzam miktarlarda istihsaline icap ettirecektir. Bu suretle maden endüstrisi geçmişte olduğundan çok fazla memleket ekonomisinin esas faktörü haline olacaktır.

Bu inkişaf dolayısıyla maden endüstrisine muazzam paralar yatırılmaktadır.

Madenlere karşı şimdiye kadar görülmemiş talep ve yüksek fiatlar dolayısıyla her memlekette birçok metruk madenler faaliyete geçmiş ve bir çokları da istihallerini arttırmışlardır. Birçok maden şirketlerinin finansman statülerinde de mühim değişiklikler yapılmıştır. İstihsalde fazlalık sağlamak için madenlerde yeni makina ve teçhizata milyonlarca dolar harcanmaktadır.

1948 Yılı Türkiye madenciliğinin rakkam belâgatine dayanan gelişmesini belirtmeden önce, Türk maden ve iktisat tarihinde bir dönüm noktası, Yurt enerjisinde mesut bir hâdise yaratan Ramandağ petrol aramaları üzerinde bir nebze durmayı lüzumlu görmekteyiz. Büyük teşkilât ve dünya çapındaki üstün tekniğe bağlanan petrol aramalarının zorluklarını mütevasi bir bütçe ve imkânlarla Türk mühendisi ve Türk işçisinin azmi ve bil-

gisi ile başarmağa çalışan M. T. A. Enstitüsü 3 Mart 1948 tarihinde ilk müjdeli sonuca varmış bulunmaktadır. Bu tarihten sonra daha büyük bir azim ile Ramandağ'ın Türkiye'nin önemli bir petrol havzası olduğunu meydana çıkarmak için Enstitü bu yöne, sayiini daha ziyade teksif etmiş, bilhassa 12 numaralı kuyudaki sondaj verimi her gün kalplerimizi yeni sevince kavuşturur, omuzlarımızı kuvvetlendirir bir mahiyet arz etmeğe başlamıştır. Yurt ekonomisinin, gelecekteki refahı bakımından çok önemli olan bu olayın daha geniş ölçüde yurttaşlarımıza izahını, müteakip yazıya bırakarak diğer bir konuya geçiyoruz.

Türkiye'nin iktisadî kalkınma plânında maden işletmelerinin istihsal kapasitesini genişletmek belli başlı bir mevzu olarak ele alındığı malûmdur. Bu işlerin başarılmaları yolunda bidayeten kendi kaynaklarımız ve imkânlarımız ölçüsünde tatbikata koyduğumuz maden ve enerji programımızı, Marşal kredilerinden faydalanmak suretiyle 1948 senesinde daha geniş bir sahaya teşmil etmek ve çalışmalarımızı hızlandırmak mümkün olmuştur. Başta maden kömürü olmak üzere linyit, krom ve demir madenlerimizi alâkadar eden sahalarda, amerikan yardımı ile biran evvel gerçekleştirmeğe çalıştığımız işlerle bunların Türkiye'ye sağlayacağı faydalar ve alınacak neticeleri kısaca izah etmeği faideden hali görmedik. Bu sayede matbuatta her gün bahsi geçen Marşal plânının bugünkü anlaşmaya göre madenlerimiz için ne kıymet ifade ettiğini iyice anlamış olacağız,

Maden Kömürü :

Zonguldak, Ereğli Kömür Havzasında umumi amenajman programının birinci kısmını teşkil eden ve takriben 58.793.000 dolar tutan çeşitli işler arasında bilhassa; ocakların mekanizasyon ve elektrifikasyon malzemesi gibi lavvar ve siyejler, Zonguldak limanının inşaa ve teçhizi ve demiryolu iltisak hatları yer almaktadır. Bu işlerin başarılmaması neticesinde 1948 de 4.021,797 brüt, 2.573.135 net ton olan maden kömürü istihsalimiz 1952 yılında 5.040.000 brüt, 3.720.000 net tona yükselmiş bulunacak ve kömür maliyetinde ise bugüne nazaran takriben %20 nispetinde bir ucuzluk sağlanacaktır.

Garp Linyitleri:

Yardım plânına dahil bulunan takriben 7.700.000 dolar tutarındaki işler arasında, ocakların elektrifikasyon, mekanizasyon malzemesi gibi yeraltı tesisleriyle, hava hattı, lâvver, lâmbahane gibi yerüstü tesisler bulunmaktadır. Programın gerçekleştirilmesi halinde, 1948 yılında 655.000 ton olan net linyit istihsalimiz 1.390.000 tona çıkarılmış ve maliyeti ucuzlamış , olacağı gibi, bütün linyitler yıkanacağından kalitesi de islâh edilmiş olacaktır.

Keza Türkiye'de gerek Etibank tarafından ve gerek hususî müstahsiller elinde işletilen krom madenlerinin istihsali kapasitesini genişletmek ve bulunacak yeni maden rezervelerin-

den faydalanmak yolunda lüzumlu makina, alât ve edevatın Marşal kredilerinden temini yoluna gidilmiştir.

Yine Karabük Demir ve Çelik Fabrikalarının 1952 yılında tam kapasite ile çalışmasını sağlamak amacıyla, Divriği Demir madenlerinde de bu esasa göre bir amenajman projesi hazırlanmıştır. Takriben 5. milyon, dolar şartıyla tahakkuk edecek bu proje sayesinde 1948 de 185.434 ton olan demir cevheri istihsalimiz 1952 de 600.000 tona yükselmiş ve maliyeti de % 30 kadar ucuzlamış olacaktır.

Marşal plânı kredilerinden faydalanmak suretiyle gerçekleştirilmesine çalışılan bu işlerden başka, gerek kendi kaynaklarımızdan ve gerek dünya kalkınma bankası kredilerinden istifade suretiyle ve diğer maden işletmelerimizin de daha rasyonel bir duruma getirilmesi için önemle çalışılmaktadır.

Binnetice 1948 senesi Türkiye madenciliği bakımından büyük inkişafı sağlamıştır denilebilir. Bu kalkınma yalnız devlet işletmelerinde değil hususi sermaye ile kurulmuş madencilik âleminde de göze çarpmaktadır. Ekonomi Bakanlığının şahsî teşebbüsleri teşvik edici siyaseti sayesinde 1947 de 672 taharri ruhsatnamesi talebine mukabil 1948 de 1913 müracaat yapılmıştır ki, bu rakkam dahi madencilik sahasında bir önem arzeder.